

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף מ

משנה: המפקיד פירות אצל חבירו, כשהשומר מחזיר את הפירות למפקיד הוא מפחית לו כמה שהם רגילים להחסיר, כגון שאם הופקד אצלו כור חיטים או אורז הוא מחזיר לבעלים כור פחות 9 חצאי קב. ובגמ' יבואר שמדובר שהוא עירב את פירות המפקיד עם פירותיו.

הכל לפי המדה: כלומר ע"פ החשבון הזה יפחית לכל כור וכור. **והכל לפי הזמן**: כך יפחות לו עבור כל שנה שהפירות אצלו, כגון שאם הופקד אצלו כור חיטים הוא מפחית 9 חצאי קב לכל שנה שהכור אצלו.

א"ר יוחנן בן נורי: ר' יוחנן בן נורי חולק על 'הכל לפי המידה'. וכי מה אכפת להן לעכברים מה היא הכמות שהם אוכלים ממנה? והרי הם אוכלים את אותה הכמות בין אם יש שם הרבה או קצת, ולכן שיעור חסרון זה אינו משתנה בין כור אחד לעשרה כורין, שאם העכברים אוכלים 9 חצאי קב בשנה הם יאכלו את אותה הכמות בין אם יש שם כור אחד או עשרה כורים, ולכן בכל מקרה הוא מפחית לו רק כשיעור החיסרון של כור אחד.

רבי יהודה אומר: אם הוא הפקיד אצלו הרבה דהיינו 10 כורים (= כך יבואר בגמ'), לא יפחית לו כלום, לפי שהוא הפקיד אצלו את החיטים בימות הגורן שאז החיטים יבשות, וכשהוא מחזירן לו אותן בימות הגשמים הן מתנפחות, והן לא נחסרות כ"כ הרבה מחמת אכילת העכברים, ולכן נפיתן משלימה את מה שהן נחסרו מאכילת העכברים.

גמרא: קושיא על משנתנו: אורז טובא חסר: והרי אורז נחסר הרבה יותר מתשעה חצאי קב. תירוץ: משנתנו עוסקת באורז קלוף.

*

זרע פשתן בגבעולין שנו: משנתנו עוסקת בזרע פשתן בגבעולים, שכיון שהגבעולים מתייבשים ונופלים ומנשבת בהם הרוח לכן הם נחסרים כ"כ הרבה, אבל זרע פשתן נקי אינו נחסר כ"כ.

*

תנא כן לכל כור וכור וכן לכל שנה ושנה: זו ברייתא המבארת את המשנה, ש'הכל לפי המדה' הכוונה שכשיעור הזה הוא מפחית לכל כור וכור, וכשיעור הזה הוא מפחית לכל שנה ושנה.

*

תניא אמרו לו לרבי יוחנן: הגמ' מביאה ברייתא בה מבואר שחכמים ענו לר' יוחנן בן נורי שאמנם לא אכפת להם לעכברים וכו', אבל כשיש יותר פירות הרי נאבדים מהם יותר פירות ומתפזרים מהם יותר פירות, ולכן צריך להחסיר לפי כמות הפירות.

תנא בד"א: דברי משנתנו שהוא מחסיר לו מפירותיו נאמרו רק במקרה שהוא עירב את פירות המפקיד עם הפירות שלו, אבל אם הוא הניח אותם בפניה בפני עצמם אומר למפקיד 'הרי שלך לפניך', וכמה שנחסרו נחסרו.

קושיא: **וכי עירבן עם פירותיו מאי הוי?** מדוע אם הוא עירבן עם פירותיו צריך להחסיר לו כשיעורים הנ"ל? והרי הוא יכול לראות כמה פירות היו לו וכמה נשארו כעת ובכך ידע כמה הם נחסרו.

תירוץ: **במסתפק מהם:** מדובר שהשומר אכל מהפירות ולכן אינו יודע לחשב כמה נחסרו מפירות הפיקדון.

קושיא: **וליחזי כמה אסתפק:** שיראה כמה אכל מהם ובכך ידע כמה הם נחסרו מפירות הפיקדון. תירוץ: **דלא ידעי ידע כמה אסתפק:** מדובר שהוא אינו יודע כמה אכל מהם.

*

תני תנא קמיה דרב נחמן בד"א שמדד לו מתוך גורנו: **התנא בא לבאר לפני רב נחמן את דברי רבי יהודה:** רק במקרה שהוא הפקיד אצלו את הפירות לפי מידת הגורן שהיא גדולה ממידת הבית, וכן השומר החזיר לו את הפירות לפי מידת הגורן, אז הוא מוציא לו את החסרונות, אבל אם הוא הפקיד אצלו לפי מידת הגורן והשומר החזיר לו לפי מידת הבית לא יוציא לו חסרונות, לפי שהוא כבר החסיר לו בכך שהחזיר לו במידה קטנה יותר, וזו כוונת רבי יהודה במשנה 'אם היתה מידה מרובה (= אם המפקיד הפקיד אצלו במידת הגורן הגדולה והוא החזיר לו במידת הבית הקטנה) אינו מוציא לו חסרונות מפני שמותירות (= לפי שמידת הגורן יותר גדולה ממידת הבית).

א"ל וכי בשופטני עסקינן דיהבי בכיילא רבא ושקלי בכיילא זוטא? אמר לו רב נחמן - וכי משנתנו עוסקת באנשים שוטים שמפקידים פירות במידה גדולה ומקבלים בחזרה במידה קטנה?

דלמא בימות הגורן קאמרת: אולי כוונתך לימות הגורן שאז הם מתייבשים בשמש, וכך כוונתך לומר: רק אם הוא הפקיד אצלו את הפירות בימות הגורן והוא החזירם לו בימות הגורן, אז הוא מוציא לו חסרונות, אבל אם הוא הפקיד אצלו בימות הגורן והוא החזירם לו בימות הגשמים לא יוציא לו חסרונות, לפי שהם מתנפחות מלחלוחית הגשם והקור, וזו כוונת רבי יהודה במשנה 'מפני שמותירות'.

קושיא: א"ל רב פפא לאביי א"כ לפקע כדא: אם אכן דרכן לתפוח, הרי כשממלאים כד בחיטים או בשעורים בימות הגורן וסותמים את הכד, הוא צריך לפקוע ולהישבר בימות הגשמים מחמת שהחיטים תופחות.

תירוץ: הוה עובדא ופקע כדא: באמת קרה מקרה שהכד פקע!

תירוץ נוסף: אבע"א משום איצצא: באמת יתכן שהכד לא פוקע, וזה משום שהחיטים נמצאים במקום צר ומחמת שהם דחוקים יחד אינם תופחים.

משנה: יוציא לו שתות ליין: אם חבירו הפקיד אצלו יין, והוא עירב את היין של המפקיד עם היין שלו, הקנקנים שהיין בתוכם בולעים שתות (= שישית), ולכן כשהוא מחזיר לו את היין יפחית לו שתות, ולדעת ר"י יפחית לו חמישית.

יוציא לו שלשה לוגין שמן למאה: אם חבירו הפקיד אצלו שמן, כשהוא מחזיר לו את השמן יפחית לו שלושה לוגין לכל מאה לוג, לוג ומחצה שמרים לוג ומחצה בלע, כלומר השלושה לוגין שהוא מפחית לו הם ע"פ החשבון של לוג וחצי מחמת השמרים ולוג וחצי מחמת בליעת הקנקנים. אבל אם היה שמן מזוקק אינו יוציא לו שמרים, וכן אם היו קנקנים ישנים אינו יוציא לו בלע, לפי שקנקנים ישנים אינם בולעים.

ר"י אומר אף המוכר שמן מזוקק לחבירו כל ימות השנה וכו': כלומר כשם שאמרו במפקיד שמן אצל חבירו כך אמרו במוכר, שהמוכר שמן לחבירו וסיכם עם הקונה שהשמן ישאר אצלו (= אצל המוכר) והקונה יבוא לקחת בכל פעם מעט שמן, הקונה מקבל עליו שהמוכר יפחות לו לוג וחצי על כל מאה לוג מחמת השמרים.

גמרא: ולא פליגי: כלומר לא נחלקו ת"ק ורבי יהודה במשנתנו, במקומו של ת"ק היו מצפים את החביות מבפנים בשעווה ולכן החביות לא היו בולעות הרבה, ולכן ת"ק סובר שהוא מפחית לו רק שיטית, ואילו במקומו של ר"י היו מצפים את החביות מבפנים בזפת והן היו בולעות הרבה, ולכן ר"י סובר שהוא מפחית לו חמישית.

איבעית אימא: אפשרות נוספת: ההבדל בין השיעורים של ת"ק ור"י הוא משום סוג האדמה ממנה היו עושים את החביות (= של חרס) במקום מגוריהם, שהאדמה ממנה היו עושים את החביות במקומו של ר"י היתה בולעת יותר ממקומו של ת"ק.

*

באתריה דרב יהודה: במקומו של רב יהודה היו ממלאים חבית בארבעים ושמונה 'כוזי' (= מידה קטנה) של יין, והיו מוכרים חבית כזו ב-6 זוז. רב יהודה שהיה חנווני, היה מוכר שש 'כוזי' בזוז. אם נחשב את ההוצאות שלו נמצא שהוא הרוויח 4 זוז. כי הוא מכר 36 כוזי ב-6 זוז וכיסה את ההוצאות, ונשאר לו עוד 12 כוזי. מתוכם יש להוריד 8 כוזי שנבלעים בחבית (החבית בולעת 'שתות' דהיינו שיטית מתוך 48). סה"כ נשאר לו 4 זוז רווח.

קושיא: והאמר שמואל: מדוע הוא השתכר כל כך מעט? והרי שמואל אמר שדברים שהנפש תלוייה בהם אין להשתכר יותר משתות. ואם כן הוא היה יכול להרוויח עד 'שתות' דהיינו 8 זוז. **תירוץ:** איכא גולפי ושמריא: יש לחשב גם את החבית והשמרים שנשארו אצלו והם חלק מהרווחים שלו. **קושיא: אי הכי:** אם כך הוא כבר הרוויח יותר משתות? **תירוץ:** איכא טרחיה ודמי ברזנייתא: לרב יהודה היו עוד הוצאות. א. הוא התבטל ממלאכתו בזמן שהוא טרח למדוד לקונים את היין. ב. הוא שילם לבעל מלאכה שיתקין ברז בחבית.

למדנו במשנה: 'אם היה שמן מזוקק אינו יוציא לו שמרים אם היו קנקנים ישנים אינו יוציא לו בלע'.

קושיא: והא אי אפשר דלא בלע: בהכרח הקנקנים בולעים מהשמן! **תירוץ:** אמר רב נחמן במזופפין שנו: מדובר בקנקנים מצופים זפת וישנים, ולאחר שהם בלעו כבר שמן הם יותר לא בולעים שמן חדש.

אביי אמר: אפילו קנקנים שאינם מצופים זפת, מכיון שהם בלעו כבר שמן הם לא בולעים יותר.

למדנו במשנה - לדעת חכמים 'אם היה שמן מזוקק אינו יוציא לו שמרים' לדעת רבי יהודה 'אף המוכר שמן מזוקק לחבירו כל ימות השנה הרי זה מקבל עליו לוג ומחצה שמרים למאה'.

אמר אביי: כשתדייק במחלוקת של חכמים ורבי יהודה, תמצא שלדעת רבי יהודה מותר לערב שמרים, כלומר המוכר שמן לחברו בסתם (בלא לסכם על שמן מזוקק) מחבית ששקעו שמריה והשמן שבה מזוקק, יכול לערבב את השמרים כדי שימזוג לקונה את השמן עם השמרים. אבל לדעת חכמים אסור לערבב את השמרים. ואביי מבאר:

לדברי רבי יהודה מותר וכו': וזו הסיבה שאם המוכר לא ערבב את השמרים ונתן לו שמן מזוקק, שהקונה לוקח על עצמו את הלוג ומחצה של השמרים. כי המוכר טוען לו 'הרי אם הייתי רוצה הייתי מערבב לך את השמרים בשמן, ולכן עכשיו שלא ערבבתי אותם עליך לקבל את השמרים על עצמך, דהיינו להוריד לוג ומחצה מהכמות'.

קושיא: ולימא ליה: הקונה יכול לטעון למוכר 'אם היית מערבב את השמרים עם השמן, הייתי יוכל למכור אותם ביחד עם השמן, אבל עכשיו שלא ערבבת אותם מה אני אעשה איתם בפני עצמם, הרי אני לא יכול למכור שמרים לבד? **תירוץ: בבעל הבית עסקינן:** מדובר בקונה לביתו שהוא מעונין בשמן מזוקק. **קושיא: ולימא ליה מדלא ערבית לי:** יטעון הקונה למוכר 'מכך שלא ערבבת את השמרים מתברר שמחלת לי על השמרים ועליך לתת לי מאה לוג שמן מזוקק! **תירוץ: רבי יהודה לטעמיה:** רבי יהודה הולך בזה לשיטתו שלא אומרים בזה מחילה. וכמו שלמדנו במשנה דלהלן.

מכר לו את הצמד: מכר לחברו 'צמד' (= העול המונח על שני שוורים), לא כלול במכירה זו גם 'הבקר' (שני השוורים), וכן אם מכר את הבקר לא כלול בזה הצמד. אבל אם הוא מכר לו את הצמד במחיר מופרז של מאתיים זוז לדעת רבי יהודה הדמים מודיעים לנו את מה הוא מכר, כי הדבר ידוע שאין הצמד נמכר במאתים זוז, אלא בהכרח שכוונתו היתה למכור צמד עם בקר. אבל לדעת חכמים אין הדמים ראייה, כי אנו אומרים שהקונה מחל על כספו והסכים לשלם מחיר יקר על הצמד. אמנם לדעת רבי יהודה לא אומרים שהקונה מחל על כספו, אלא אם כן הוא אומר זאת במפורש.

אביי ממשיך: **לדברי חכמים אסור לערב שמרים**: וזו הסיבה שהקונה לא מקבל על עצמו את השמרים בגלל שבאמת המוכר לא היה יכול למכור לו אותם.

א"ל **רב פפא לאביי**: אדרבה, איפכא מסתברא! לדעת חכמים מותר לערב שמרים, ולכן הקונה טוען למוכר 'אם לא עירכבת את השמרים, סימן שויתרת לי עליהם ועליך לתת לי מאה לוג שמן מזוקק'. ואילו לדעת רבי יהודה אסור לערב שמרים, ולכן טוען המוכר לקונה 'הרי אסור היה לי לערבב את השמרים, ולא יתכן שאתה לא תסכים לקבל אותם על עצמך, כי האם מי שקונה ומוכר באותו מחיר נקרא 'סוחר'? כלומר אני חייב להרוויח מהמכירה וזה הרווח היחיד שלי.

תנא - אחד הלוקח ואחד המפקיד לפקטים: כלומר קונה ומפקיד שווים בדיון לענין 'פקטים' = פסולת גרעיני הזיתים הצפה על פני השמן. והגמרא מבארת.

מאי לפקטים?: אם הכוונה שכמו שהקונה שמן לא מקבל על עצמו את ה'פקטים' אלא רק שמן מזוקק, כך גם המפקיד שהפקיד שמן יקבל בחזרה שמן מזוקק בלי פקטים. לא יתכן! כי השומר יאמר לו 'מה אני אעשה עם הפקטים שלך? אתה הפקדת שמן עם פקטים ועליך לקחת אותם בחזרה'.

אלא הכוונה להיפך. כמו שהמפקיד מקבל בחזרה את השמן עם הפקטים, כך הקונה שמן בסתם מקבל שמן עם פקטים.

קושיא: ומי מקבל לוקח פקטים?: האם באמת הקונה מקבל את הפקטים? והרי והתניא רבי יהודה אומר וכו'. שהקונה לא מקבל את הפקטים אלא שמן מזוקק, כי הוא כבר מקבל על עצמו את השמרים!

תירוץ: לא קשיא: הברייתא שאומרת שהקונה מקבל שמן עם פקטים - מדברת בקונה שמשלם על השמן בתשרי ולוקח אותו בניסן. השמן בתשרי נמכר בזול בגלל שיש בו פקטים, וכהקונה אז שמן בסתם, מתכוין לשמן עם פקטים, ולכן כשהוא מקבל את השמן מהמוכר בניסן הוא מקבל אותו עם פקטים. אבל הברייתא האומרת שהקונה מקבל שמן בלי פקטים - מדברת בקונה שמשלם על השמן בניסן (ולוקח אותו בניסן). שאז השמן ביוקר בגלל שהפקטים כבר שקעו, והקונה שמן בסתם מתכוין לשמן מזוקק.

משנה: המפקיד חבית אצל חבירו ולא יחזו לה בעלים מקום: בעל החבית לא אמר לשומר שהוא רוצה שיניח אותה בפניה מסוימת בבית. והלך השומר וטלטל

את החבית ממקומה והיא נשברה באונס. אם תוך כדי הטלול היא נשברה - אם טלטל אותה לצורכו כגון לנוחיותו, חייב (אפילו שנשברה באונס, כי ברגע שהוא טלטל אותה הוא נחשב כ'גזלן' החייב באונסים). ואם טלטל אותה לצורכה (שלא תשבר במקום ההוא), פטור. אבל אם לאחר שהניחה במקום החדש היא נשברה - בין לצורכו בין לצורכה פטור.

יחדו לה הבעלים מקום: אם בעל החבית ייחד מקום מסויים בבית השומר שרצונו שתהיה מונחת שם. וטלטלה ונשברה וכו'.

גמרא: הא מני: משנתנו האומרת שהשומר שטלטל את החבית ממקומה, שאז בעצם הוא גנב אותה מרשות הבעלים שלא הסכים לו לטלטל אותה, כשלאחר מכן הוא הניח אותה במקומה החדש הוא בעצם החזיר אותה בחזרה לרשות הבעלים. ולכן הוא פטור אם היא נשברה לאחר מכן באונס. סוברת רבי ישמעאל שגזלן יכול להחזיר בחזרה את הגזילה לרשות הבעלים בלא להודיע לו.